

COORDONATOR

Profesor universitar doctor Costică VOICU

Dr. Dan BUCUR

**Directorul Direcției de Investigare
a Fraudelor – I.G.P.R.**

Lect. univ. dr. Marius PANTEA

Conf. univ. dr. Nicolae GHINEA

Lect. univ. dr. Alina BICA

Secretar de stat

Ministerul Justiției

Asist. univ. dr. Cristina VOINIC

Drd. Olgața DOGARU

SECURITATEA FINANCIARĂ A UNIUNII EUROPENE ÎN VIZIUNEA TRATATULUI DE LA LISABONA

- CURS PENTRU MASTERAT -

Copyright © 2010, **Editura PRO UNIVERSITARIA**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii PRO UNIVERSITARIA

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris
al **Editurii PRO UNIVERSITARIA**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Securitatea financiară a Uniunii Europene în viziunea tratatului de la
Lisabona : curs pentru masterat / Prof. univ. dr. Costică Voicu (coord.), Dr.
Dan Bucur, Dr. Alina Bica, Dr. Marius Pantea... -
București : Pro Universitaria, 2010-
2 vol.
ISBN 978-973-129-631-9
Vol. 1. : - 2010. - ISBN 978-973-129-630-2

I. Voicu, Costică
II. Bucur, Dan
III. Bica, Alina
IV. Pantea, Marius

336.02(4)(075.8)

CAPITOLUL I

PREZENT ȘI VIITOR ÎN STRATEGIA DE SECURITATE INTERNĂ A UNIUNII EUROPENE

Prof. univ. dr. COSTICĂ VOICU

Construcția, dezvoltarea și consolidarea Uniunii Europene au reprezentat etape fundamentale, derulate pe parcursul a 60 de ani, fiecare segment de timp fiind marcat de acțiunile unor puternice personalități politice.

La 9 mai 1950, Robert Schuman, ministrul francez al afacerilor externe, a lansat proiectul elaborat de Jean Monet în vederea realizării unei uniuni a cărbunelui și oțelului între Franța și Germania.

În luna aprilie 1951, la Paris se semnează Tratatul de constituire a CECO (Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului) din care fac parte Franța, Belgia, Germania, Luxemburg, Țările de Jos și Italia.

Cele șase state semnează, în luna martie 1957, tratatele de la Roma, care instituie Comunitatea Economică Europeană (CEE) sau „piața comună” și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (Euratom), tratate care au intrat în vigoare la 1 ianuarie 1958.

Așadar, perioada 1950–1957, a fost dominată de **componenta politică** a complexului proces de naștere a Uniunii Europene, urmată de **componenta economică**, esențială pentru dezvoltarea conceptelor fundamentale.

În anul 1968 au fost suprimate taxele vamale pentru produsele industriale și s-a instituit un tarif extern comun, realizându-se în fapt uniunea vamală a celor șase state fondatoare.

Cinci ani mai târziu (**ianuarie 1973**) se realizează **prima** extindere a Comunității: au aderat Danemarca, Irlanda și Regatul Unit, urmată de aderarea Greciei în 1981, a Spaniei și Portugaliei în 1986.

În una noiembrie 1989, are loc căderea zidului Berlinului care generează unificarea Germaniei.

Un moment important în istoria Uniunii Europene l-a reprezentat adoptarea, în luna noiembrie 1993, a Tratatului privind Uniunea Europeană, semnat la Maastrich, care definește proiectele de creare a viitoarei monede unice, a unei politici externe și de securitate, precum și de consolidare a cooperării în domeniul justiției și afacerilor interne

Rolul determinant în această vastă și complexă activitate de consolidare a edificiului Uniunii Europene l-au avut doi mari oameni politici de la acea vreme: Francois Mitterand – președintele Franței și Helmut Kohl – cancelarul Germaniei.

Cei doi, caracterizați prin tenacitate, sobrietate și trudă nelimitată, nu aveau carisma ieftină a unora care, prin gesticulație populistă, se autointitulează lideri europeni.

Cei doi nu aveau nimic din Sarkozy și Berlusconi, ei impresionau prin măreția proprie, focalizată pe atingerea obiectivelor fundamentale ale Uniunii Europene.

Așa a fost posibilă extinderea Uniunii Europene, în ianuarie 1995, prin aderarea Austriei, Finlandei și Suediei.

În luna mai 1999, este semnat Tratatul de la Amsterdam care prevede măsuri menite să reformeze instituțiile comunitare, să oprească influența Europei în lume.

Doi ani mai târziu, în luna decembrie 2001, Consiliul European de la Laeken adoptă o declarație privind viitorul Uniunii Europene, în sensul desemnării unei Convenții care va redacta Constituția Europeană.

La 1 ianuarie 2002 intră în circulație moneda europeană (EURO), adoptată în 12 state membre.

În luna februarie 2003, Tratatul de la Nisa, care pregătește Uniunea Europeană pentru aderarea, în anul următor, a 10 (zece) noi state. Este adoptată, totodată, carta drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

În luna mai 2004, au aderat la Uniunea Europeană alte zece state: Cehia, Cipru, Estonia, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Slovacia, Slovenia și Ungaria.

În luna octombrie a anului 2004, șefii de stat și de guvern ai statelor membre semnează Tratatul de Instituire a unei Constituții pentru Uniunea Europeană.

În vara anului 2005, Franța și Olanda (Țările de Jos) resping, prin referendum, proiectul Constituției.

Luna ianuarie 2007 marchează aderarea la Uniunea Europeană a Bulgariei și României, numărul statelor membre ajunge la 27.

La 1 decembrie 2009 este adoptat Tratatul de la Lisabona, noua Constituție a Uniunii Europene.

* * *

Cercetarea juridică europeană este preocupată de modelul de guvernare și arhitectura instituțională a Uniunii Europene, așa cum este configurată de Tratatul de la Lisabona și profund influențată, ca funcționalitate, de noua realitate din spațiul european.

Suntem martori ai unei realități în care se amplifică nedumerirea, incoerența decizională, neînțelegerea fenomenelor economice și sociale ce se produc, deruta acțională a instituțiilor și indivizilor. Totul pare cuprins de criză, ale cărei cauze nu sunt încă descifrate, deși efectele sunt perfect vizibile în toate statele membre.

La 1 iunie 2010, Uniunea Europeană înregistrează un trist record: peste 25 milioane de șomeri, la care se adaugă încă aproape 5 milioane de oameni (cetățeni europeni) care se deplasează dintr-o țară în alta în speranța găsirii unui loc de muncă.

Datele privind structura demografică în statele membre ale Uniunii Europene și evoluția acestora în următoarele 2-3 decenii, sunt deprimante: crește numărul de pensionari și scade dramatic forța de muncă activă, capabilă să genereze veniturile necesare supraviețuirii națiunilor.

Statele membre ale Uniunii Europene sunt tot mai dependente de sursele de energie (gazul natural și petrolul) și de resursele minerale vitale tehnologiilor înalte promovate de statele fanion (Germania, Franța, Marea Britanie, Italia, Olanda).

Industria bancară europeană dă semne de oboseală și lipsă de inspirație în fața ofensivei SUA și a statelor cu economie emergentă (China, Brazilia, India, Rusia, Africa de Sud) a căror filozofie este dificil de digerat de conservatorismul european, el însuși greu de definit și de înțeles de către elită blocată în proiecte depășite de realități și programe contrazise de adevăratele provocări ale viitorului.

Există mari divergențe de opinii între statele membre ale Uniunii Europene cu privire la modelul de guvernare ce poate garanta stabilitate și progres.

Uniunea Europeană este mai degrabă o Re Uniune a statelor membre, o orchestră cu 27 de instrumentiști în care, fiecare interpretează o partitură diferită de a celorlalți, pentru că dirijorul nu există cu adevărat.

Din cei 27, 16 poartă ecusonul EURO și încearcă să-și acordeze fiecare instrumentul după propria pricepere, așteptând un dirijor care să aibă curajul schimbării modelului.

O primă candidatură și-a anunțat-o liderul francez, Nicholas Sarkozy, pe 1 iunie 2010. Potrivit ziarului *Le Monde*, președintele Franței: „reduce în prim plan dorința sa de a crea un forum de șefi de state și de guverne din zona euro cu un secretariat, un adevărat guvern al Europei”. Același ziar amintea faptul că Germania, cea mai puternică economie europeană, a respins deja propuneri similare, privind crearea unui organism formal menit să coordoneze guvernarea economică a zonei euro.

Cuvântul de „guvern” lasă impresia unei autorități suprastatale care dictează politica economică prin unificarea politicilor monetare, fiscale și sociale sub forma unor decizii obligatorii pentru statele membre ale Clubului EURO.

Dacă în privința politicii monetare există deja decizii luate la nivelul central al Uniunii Monetare, situația este diametral opusă, aproape imposibil de rezolvat, în ce privește **sistemele fiscale și sociale** ale celor 16 state, puternic influențate de programele politice ale partidelor ce domină scenele națiunilor în cauză.

Există mari diferențe între ideologiile promovate azi în statele membre ale Uniunii Europene: stânga și dreapta politică de acum nu mai au aproape nimic din valorile promovate în urmă cu 10 sau 20 de ani. Politicile „pastelate” în care sunt amestecate concepte fără vigoare și expresia pragmatică nu conving electoratele

extrem de fragmentate și debusolate ale unei Europe veștejite și îngenunchiate în fața unor programe ce nu răspund idealurilor generațiilor de azi.

Paradoxul situației actuale îl constituie faptul că politicile guvernelor sunt dictate de marile corporații multinaționale ale căror obiective sunt prea îndepărtate de dorințele cetățenilor. Între cetățean și guvern este interpus sistemul corporatist, care, fără a fi interesat de interesele cetățenilor, influențează în mod direct politicile guvernamentale. Corporațiile sunt cele care cumpără voturile alegătorilor, ele falsifică rezultatele alegerilor și impun formule guvernamentale care le asigură succesul afacerilor.

Mai mult, în toate statele **funcționează sistemul „ușii rotative”**; un sistem patentat de SUA și preluat de statele europene prin care sectorul guvernamental preia din lumea afacerilor corporatiste personajele cele mai reprezentative numite ca miniștri, secretari de stat, consilieri etc. aceste persoane slujesc interesele celor care i-au trimis în guverne, garantându-le afaceri de mare succes (contracte publice, facilități vamale și fiscale, blocarea justiției și a autorităților de aplicare a legii).

După plecarea guvernelor astfel contaminate, personajele de mai sus se reîntorc în cadrul corporațiilor pe posturi bine plătite asigurând, prin sistemul lor relațional, continuarea prosperității afacerilor.

Exemple semnificative sunt în toate statele: **în Italia**, Berlusconi a venit, prin ușa rotativă, la putere din zona marilor afaceri. A plecat, temporar, din guvern și s-a re poziționat în afaceri, pentru ca apoi să redevină premierul unei Italii zguduită de mari scandaluri.

În Franța, Nicolas Sarkozy a fost propulsat și susținut în zona politică de marii baroni ai afacerilor din corporațiile franceze (pentru detalii: revista „Lumea” nr. 8/2009 – articolul „Secretele lui Sarkozy”, p. 58-67).

În România, cei mai importanți demnitari (anii de referință 2008–2010) au fost preluați de „ușa rotativă” din mediul de afaceri (Berceanu, Videanu, Udrea, Vlădescu, Pogea, Tăriceanu, Ionuț Popescu, Oprea, Plăcintă, Ridzi etc.), o parte din aceștia fiind preluați, la plecare din demnitățile ocupate, de mediul de afaceri.

În Germania, fostul cancelar Gerhard Schorder a fost preluat din înalta funcție politică în lumea marilor afaceri derulate cu gigantul Gazprom, pe care l-a servit impecabil în perioada ministeriatului.

În Anglia, fostul premier Tony Blair, susținut masiv de marea finanța corporatistă pentru a ocupa demnitatea politică, a fost „salvat” de „ușa rotativă” fiind, azi, reprezentantul acelor corporații care derulează mari afaceri internaționale.

Robert Skidelsky, membru al Camerei Lorzilor, profesor de economie la Universitatea Warwick – Marea Britanie, afirma recent (2010) „Elita politică europeană percepe Uniunea Europeană ca pe un pol într-o lume multipolară. Dar ce este Europa? Mai puțin decât o federație, mai mult decât o confederație, nu are centru gravitațional sau frontiere strict delimitate. Fără a avea o coerență internă sau o configurație externă, Europa este puțin mai mult decât o expresie geografică”.

Elita politică europeană încearcă să înțeleagă dacă și de ce există „capitalismul chinez” și „socialismul american”, dar refuză a defini ce tip de societate se construiește azi în Europa și care sunt adevăratele amenințări la adresa securității Uniunii Europene.

Elita politică europeană sprijină direct ofensiva agresivă a mafiei ruse în țesăturile economice a celor mai puternice state europene, dar, mai ales, în componentele esențiale ale economiilor din România, Bulgaria, Ungaria, Cehia, Slovacia etc. Rusia dezvoltă azi un parteneriat cu Uniunea Europeană (anual se desfășoară summit-ul Rusia – U.E.), dar contactele cele mai profitabile sunt cele bilaterale: cu Franța și Germania.

În atare condiții, **Strategia de Securitate Internă a Uniunii Europene** reprezintă un document cu o semnificație deosebită, ce trebuie analizat în contextul integrator al realităților dure, ce se impun a fi înțelese de către fiecare stat în parte, dar și în contextul amenințărilor și provocărilor viitorului.

Astfel spus, Strategia trebuie reconfigurată și remodelată permanent având în vedere concluziile și aprecierile formulate de organisme de analiză și diagnoză prestigioase, precum și de personalități cu o recunoscută competență în materia fixării caracteristicilor lumii în care vom trăi.

În lucrarea „**Lumea în 2010**” – o schiță a viitorului global prezentată de Consiliul Național de Informații al SUA” (Editura Cartier – 2008) sunt prezentate ca „noi provocări pentru guvernare” următoarele:

1. în ciuda faptului că **statul-națiune** va continua să fie unitatea dominantă a ordinii globale, globalizarea economică și dispersarea tehnologiilor, în special a tehnologiei informației, vor genera suficiente tensiuni în guverne. Se va complica foarte mult capacitatea de a governa a statelor;
2. **sistemul instituțional la nivel internațional și regional** parcurge o etapă dificilă, fiind depășite de manifestarea și efectele problemelor globale: ale crimei organizate, terorismului și proliferării armelor de distrugere în masă. Suntem în fața unui sistem creat cu decenii în urmă (ONU, FMI, Banca Mondială, OSCE, Uniunea Europeană, Consiliul Europei etc.) care riscă să devină învechite dacă nu se adaptează la schimbările profunde care au loc în sistemul global;
3. până în anul 2020 se prevede extinderea sentimentului de insecuritate, generat de imense convulsii economice, culturale și, în consecință, politice. Guvernele slabe, economiile rămase în urmă, extremismul religios și creșterea numărului de tineri vor crea condiții perfecte pentru conflicte interne în anumite state și regiuni;
4. în privința **terorismului internațional**, este posibil ca până în anul 2020, Al - Qaeda să fie înlocuită de alte grupuri extremiste islamice de aceeași inspirație, care pot fuziona cu mișcările separatiste locale. Teroriștii pot obține agenți biologici sau, mai puțin probabil dispozitive nucleare, fiecare dintre ele în stare să provoace dezastru în masă. Bioterorismul poate fi

instrumentul la îndemâna grupurilor mai mici, mai bine informate și bine puse la punct din punct de vedere acționai. Sunt luate în calcul posibilitățile atacurilor teroriste de natură cibernetică, ce pot genera blocarea rețelelor informaționale importante și grave deteriorări fizice ale sistemelor informatice;

5. **turbulența economică** se poate propaga și poate afecta unele relații internaționale mai vaste. În opinia specialiștilor, pot avea loc inversări bruște ale mișcării de capital, iar mecanismele financiare internaționale nu vor fi în măsură să anticipeze și, evident, să remedieze grave crize și sciziuni economice ample;
6. națiunile se vor confrunta cu provocări serioase în domeniul supravegherii, al controlului și **interzicerii tehnologiilor senzitive**. Statele-națiuni nu vor putea păstra controlul asupra acestor tehnologii, care pot genera tensiuni create de competiția pentru a avea acces la descoperirile realizate: cercetările în domeniul celulelor stern, semnătura ADN, vaccinurile genetice, terapia de înlocuire a genelor;
7. schimbarea tiparelor geostrategice va modela **activitatea crimei organizate** la nivel global în următorii 15 ani. Crima organizată poate prospera în statele bogate în resurse, care trec prin transformări politice și economice semnificative, cum ar fi China, India, Brazilia, Nigeria. Unele syndicate ale crimei organizate vor alcătui alianțe lărgite, încercând să corupă lideri din statele instabile, fragile din punct de vedere economic și în declin, să se insinueze în bănci și în firmele cu probleme, să utilizeze tehnologiile informaționale și să coopereze cu mișcările insurgente pentru a controla zone geografice importante. Crima organizată prosperă în țările în care guvernele sunt slabe, vulnerabile la corupție, incapabile să aplice legea în mod consecvent;
8. relația dintre teroriști și crima organizată va continua, mai ales, în domeniul afacerilor, în sensul că teroriștii vor apela la grupările criminale pentru a obține documente falsificate, arme de contrabandă sau asistență pentru călătorii clandestini.

Într-o altă lucrare, intitulată „**Provocările viitorului**” (Editura Polirom – 2010)

James Canton formulează următoarele prognoze la nivel global:

- una din cele mai mari oportunități de afaceri din lume o va constitui operațiunea de refacere a echilibrului mediului, investițiile statelor și companiilor fiind de ordinul sutelor de miliarde de dolari;
- numeroase organizații (inclusiv cele criminale) vor face averi în domenii ca managementul deșeurilor, controlul climei, meteorologie, materiale și produse regenerabile;
- printre **factorii care vor influența globalizarea** sunt: prețurile energiei și disponibilitatea resurselor energetice; tendințele terorismului și ale crimei organizate; conflictele etnice din cadrul națiunilor și dintre națiuni; res-

pectarea domniei legii și a drepturilor omului; proliferarea armelor de distrugere în masă; degradarea mediului înconjurător;

- **cele cinci războaie ale globalizării** vor fi: terorismul, crima organizată, traficul de droguri, falsificarea și sărăcia;
- **barierele în calea viitorului globalizării** vor fi: rata mare a șomajului, terorismul global, bariere în calea comerțului, economiile locale aflate în stagnare, amenințări la adresa energiei și climei, autoritarismul, nerespectarea statului de drept, o presă controlată, războaiele, un nivel slab al educației și sănătății, politici anticonsumeriste;
- **sărăcia** generează și amplifică conflictele, criminalitatea și terorismul. În analiza acestei ecuații trebuie avute în vedere următoarele realități:
 - jumătate din populația globului trăiește cu mai puțin de 2 dolari pe zi; peste 1 miliard de oameni suferă de malnutriție;
 - în țările sărace, organizațiile radicale musulmane oferă școlarizare, hrană și asistență medicală gratuită în schimbul pregătirii viitorilor teroriști;
 - rețelele de crimă organizată, trafic de droguri și terorism exploatează zonele de război sărăcite din Columbia, Somalia, Cecenia, Bosnia;
 - rețelele teroriste își recrutează membrii din rândul populației sărace a unor națiuni ca Malaysia, Irak, Indonezia, Pakistan, Afganistan.
- **cele șapte tendințe ale securității viitorului sunt:**
 - riscul **bioterorismului** este ridicat. Armele sunt invizibile, silențioase, ușor de transportat, dificil de detectat și capabile să se răspândească rapid în rândurile populației civile;
 - bombele murdare: dispozitive nucleare utilizate împotriva populației civile;
 - atacuri teroriste cibernetice care speculează pe legăturile integrate între serviciile esențiale, comerț, finanțe, comunicații, asigurarea hranei, transporturi, energie și sănătate;
 - crima organizată va deveni tot mai sofisticată, mai periculoasă, mai dependentă de tehnologia performantă și mai profitabilă;
 - identitatea persoanelor fizice și juridice va fi o marfă extrem de valoroasă, ce va putea fi cumpărată și vândută;
 - viitorul va fi dominat de supravegherea cu camere video, de baze de date controlate, de sateliți și sisteme biometrice;
 - se va dezvolta piața de asigurare a securității personale.
- **cele șapte metode utilizate pentru furtul de identitate**
 1. **pirateria auto.** Hackerii creează rețele wireless pe care oamenii le folosesc pentru a se conecta la Internet atunci când șofează. Apoi hackerii utilizează acele conectări pentru a sustrage informații personale;
 2. **mimarea site-urilor bancare.** Hackerii realizează duplicate ale site-urilor băncilor pentru a accesa conturile bancare ale persoanelor și corporațiilor;

3. **crearea de PCD-uri** (personalități construite digital) folosite pentru ca hackerii să treacă drept deținători de conturi, pentru a obține accesul la fondurile din conturi;
4. **donarea documentelor de identitate.** Hackerii realizează clone digitale ale persoanelor reale folosindu-se de identități furate și conduc afaceri la nivel global, deschid conturi, transferă fonduri, fac tranzacții, iau împrumuturi, dispar cu banii furați;
5. **distrugerea datelor** legate de persoane sau corporații și întocmirea de noi baze de date pentru a crea noi identități folosite în activități criminale;
6. folosirea **tehnologiilor înalte** de către infractorii care creează portaluri secrete la bănci, burse și rețele de tranzacționare a valutei, pe care le utilizează în mari afaceri frauduloase, fără a fi depistați;
7. **utilizarea de către infractori de nanoroboți** dotați cu antene la nanoscară, care spionează pe oricine prin obținerea de date și informații ultrascrete.

Furtul de identitate este cea mai răspândită infracțiune în SUA (anual aproape 10 milioane de victime) și statele europene dezvoltate.

Resursele pe care le exploatează autorii furturilor de identitate sunt: *fișe medicale; numere de înregistrare a vehiculelor și ambarcațiunilor; pirateria de fișiere; istoricul creditelor; numărul asigurării sociale; documente care atestă identitatea și domiciliul persoanelor; informații personale; înregistrări legate de deținerea și transferurile de proprietăți; diplome profesionale; fișe online ale pacienților spitalizați; datele de votare înregistrate; rețelele medicale online; ascultarea telefoanelor pe Internet cu dispozitive miniaturizate; baza de date ce conține informații financiare despre persoane fizice și companii.*

O altă amenințare majoră o reprezintă **pirateria** (se estimează faptul că mai mult de 15 % dintre produsele de marcă vor fi falsificate, fiind realizate la o calitate superioară în raport cu cele originale). Pirateria alimentează syndicatele crimei organizate, traficantii de droguri și teroriștii. Pirateria a devenit o sursă de capital pentru lumea crimei organizate.

* * *

Strategia de Securitate Internă se construiește și se reconstruiește permanent ținând cont de rezultatele unei solide activități de cercetare științifică asupra legislației europene și legislației statelor membre, asupra instituțiilor și structurilor investite cu atribuții în aplicarea legii, precum și asupra procedurilor și acțiunilor practice utilizate pentru punerea în aplicare a obiectivelor strategice.

Cercetarea științifică poate fi realizată de specialiști din mediul academic (juriști, criminologi, sociologi) și din mediul instituțiilor operative, capabili să analizeze critic realitățile domeniului de securitate internă, să identifice cauzele